विकिस्रोतः

ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണമ്/ഉത്തരഭാഗഃ/അധ്യായഃ 3

പ്രതിസർഗം

സൂത ഉവാച

പ്രത്യാഹാരം പ്രവക്ഷ്യാമി പരസ്യാന്തേ സ്വയംഭുവഃ .
ബ്രഹ്മണഃ സ്ഥിതികാലേ തു ക്ഷീണേ തസ്മിംസ്തദാ പ്രഭോഃ .. 3,3.1 ..

യഥേദം കുരുതേ വ്യക്തം സുസൂക്ഷ്മം വിശ്വമീശ്വരഃ .
അവ്യക്തം ഗ്രസതേ വ്യക്തം പ്രത്യാഹാരേ ച കൃത്സ്നശഃ .. 3,3.2 ..

പുരാന്തദ്വ്യണുകാദ്യാനാം സംപൂർണേ കല്പസംക്ഷയേ .
ഉപസ്ഥിതേ മഹാഘോരേ ഹ്യപ്രത്യക്ഷേ തു കസ്യചിത് .. 3,3.3 ..

അന്തേ ദ്രുമസ്യ സംപ്രാപ്തേ പശ്ചിമാസ്യ മനോസ്തദാ .
അന്തേ കലിയുഗേ തസ്മിൻക്ഷീണേ സംഹാര ഉച്യതേ .. 3,3.4 ..

സംപ്രക്ഷാലേ തദാ വൃത്തേ പ്രത്യാഹാരേ ഹ്യുപസ്ഥിതേ .
പ്രത്യാഹാരേ തദാ തസ്മിൻഭൂതതന്മാത്രസംക്ഷയേ .. 3,3.5 ..

മഹദാദിവികാരസ്യ വിശേഷാന്തസ്യ സംക്ഷയേ .
സ്വഭാവകാരിതേ തസ്മിൻപ്രവൃത്തേ പ്രതിസംചരേ .. 3,3.6 ..

ആപോ ഗ്രസംതി വൈ പൂർവം ഭൂമേർഗന്ധാത്മകം ഗുമമ് .
ആത്തഗന്ധാ തതോ ഭൂമിഃ പ്രലയത്വായ കല്പതേ .. 3,3.7 ..

പ്രണഷ്ടേ ഗന്ധതന്മാത്രേ തോയാവസ്ഥാ ധരാ ഭവേത് .
ആപസ്തദാ പ്രവിഷ്ടാസ്തു വേഗവത്യോ മഹാസ്വനാഃ .. 3,3.8 ..

സർവമാപൂരയിത്വേദം തിഷ്ഠന്തി വിചരന്തി ച .
അപാമപി ഗണോ യസ്തു ജ്യോതിഃഷ്വാലീയതേ രസഃ .. 3,3.9 ..

നശ്യന്ത്യാപസ്തദാ തത്ര രസതന്മാത്രസംക്ഷയാത് .
തീവ്രതേജോഹൃതരസാജ്യോതിഷ്ട്വം പ്രാപ്നുവന്ത്യുത .. 3,3.10 ..

ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണമ്/ഉത്തരഭാഗഃ

1. അധ്യായഃ 1
2. അധ്യായഃ 2
3. അധ്യായഃ 3
4. അധ്യായഃ 4
5. അധ്യായഃ 5
6. അധ്യായഃ 6
7. അധ്യായഃ 7
8. അധ്യായഃ 8
9. അധ്യായഃ 9
10. അധ്യായഃ 10
11. അധ്യായഃ 11
12. അധ്യായഃ 12
13. അധ്യായഃ 13
14. അധ്യായഃ 14
15. അധ്യായഃ 15
16. അധ്യായഃ 16
17. അധ്യായഃ 17
18. അധ്യായഃ 18
19. അധ്യായഃ 19
20. അധ്യായഃ 20
21. അധ്യായഃ 21
22. അധ്യായഃ 22
23. അധ്യായഃ 23
24. അധ്യായഃ 24
25. അധ്യായഃ 25

ഗ്രസ്തേ ച സലിലേ തേജഃ സർവതോമുഖമീക്ഷതേ .
അഥാഗ്നിഃ സർവതോ വ്യാപ്ത ആദത്തേ തജ്ജലം തദാ .. 3,3.11 ..

സർവമാപൂര്യത്യേഽർചിർഭിസ്തദാ ജഗദിദം ശനൈഃ .
അർചിർഭിഃ സംതതേ തസ്മിംസ്തര്യഗൂർധ്വമധസ്തതഃ .. 3,3.12 ..

ജ്യോതിഷോഽപി ഗുണം രൂപം വായുരത്തി പ്രകാശകമ് .
പ്രലീയതേ തദാ തസ്മിന്ദീപാർചിരിവ മാരുതേ .. 3,3.13 ..

പ്രനഷ്ടേ രൂപതന്മാത്രേ ഹൃതരൂപോ വിഭാവസുഃ .
ഉപശാമ്യതി തേജോ ഹിവായുരാധൂയതേ മഹാൻ .. 3,3.14 ..

നിരാലോകേ തദാ ലോകേ വായുഭൂതേ ച തേജസി .
തതസ്തു മൂലമാസാദ്യ വായുഃ സംബന്ധമാത്മനഃ .. 3,3.15 ..

ഊർധ്വഞ്ചാധശ്ച തിര്യക്ച ദോധവീതി ദിശോ ദശ .
വായോരപി ഗുണം സ്പർശമാകാശം ഗ്രസതേ ച തത് .. 3,3.16 ..

പ്രശാമ്യതി തദാ വായുഃ ഖന്തു തിഷ്ഠത്യനാവൃതമ് .
അരൂപമരസസ്പർശമഗന്ധം ന ച മൂർതിമത് .. 3,3.17 ..

സർവമാപൂരയച്ഛബ്ദൈഃ സുമഹത്തത്പ്രകാശതേ .
തസ്മിംല്ലീനേ തദാ ശിഷ്ടമാകാശം ശബ്ദലക്ഷണമ് .. 3,3.18 ..

ശബ്ദമാത്രം തദാകാശം സർവമാവൃത്യ തിഷ്ഠതി .
തത്ര ശബ്ദം ഗുമം തസ്യ ഭൂതദിർഗ്രസതേ പുനഃ .. 3,3.19 ..

ഭൂതേന്ദ്രിയേഷു യുഗപദ്ഭൂതാദൗ സംസ്ഥിതേഷു വൈ .
അഭിമാനാത്മകോ ഹ്യേഷ ഭൂതാദിസ്താമസഃ സ്മൃതഃ .. 3,3.20 ..

ഭൂതാദിർഗ്രസതേ ചാപി മഹാന്വൈ ബുദ്ധിലക്ഷണഃ .
മഹാനാത്മാ തു വിജ്ഞേയഃ സംകല്പോ വ്യവസായകഃ .. 3,3.21 ..

ബുദ്ധിർമനശ്ച ലിങ്ഗം ച മഹാനക്ഷര ഏവ ച .
പര്യായവാചകൈഃ ശബ്ദൈസ്തമാഹുസ്തത്ത്വ ചിന്തകാഃ .. 3,3.22 ..

സംപ്രലീനേഷു ഭൂതേഷു ഗുണസാമ്യേ തതോ മഹാൻ .
ലീയന്തേ ഗുണസാമ്യം തു സ്വാത്മന്യേവാവതിഷ്ഠതേ .. 3,3.23 ..

ലീയന്തേ സർവഭൂതാനാം കാരണാനി പ്രസംഗമേ .
ഇത്യേഷ സംയമശ്ചൈവ തത്ത്വാനാം കാരണൈഃ സഹ .. 3,3.24 ..

തത്ത്വപ്രസംയമോ ഹ്യേഷ സ്മൃതോ ഹ്യാവർതകോ ദ്വിജാഃ .
ധർമാധർമൗ തപോ ജ്ഞാനം ശുഭം സത്യാനൃതേ തഥാ .. 3,3.25 ..

26. അധ്യായഃ 26
27. അധ്യായഃ 27
28. അധ്യായഃ 28
29. അധ്യായഃ 29
30. അധ്യായഃ 30
31. അധ്യായഃ 31
32. അധ്യായഃ 32
33. അധ്യായഃ 33
34. അധ്യായഃ 34
35. അധ്യായഃ 35
36. അധ്യായഃ 36
37. അധ്യായഃ 37
38. അധ്യായഃ 38
39. അധ്യായഃ 39
40. അധ്യായഃ 40
41. അധ്യായഃ 41
42. അധ്യായഃ 42
43. അധ്യായഃ 43
44. അധ്യായഃ 44

ഊർധ്വഭാവോ ഹ്യധോഭാവഃ സുഖദുഃഖേ പ്രിയാപ്രിയേ .
സർവമേതത്പ്രപഞ്ചസ്ഥം ഗുണമാത്രാത്മകം സ്മൃതമ് .. 3,3.26 ..

നിരിന്ദ്രിയാണാം ച തദാ ജ്ഞാനിനാം യച്ഛുഭാശുഭമ് .
പ്രകൃത്യാം ചൈവ തത്സർവം പുണ്യം പാപം പ്രതിഷ്ഠതി .. 3,3.27 ..

യാത്യവസ്ഥാ തു സാചൈവ ദേഹിനാം തു നിരുച്യതേ .
ജന്തൂനാം പാപപുണ്യം തു പ്രകൃതൗ യത്പ്രതിഷ്ഠിതമ് .. 3,3.28 ..

അവസ്ഥാസ്ഥാനി താന്യേവ പുണ്യപാപാനി ജന്തവഃ .
യോജയന്തേ പുനർദേഹാൻപരത്വേന തഥൈവ ച .. 3,3.29 ..

ധർമാധർമൗ തു ജന്തൂനാം ഗുണമാത്രാത്മകാവുഭൗ .
കാരണൈഃ സ്വൈഃ പ്രചീയേതേ കായത്വേനേഹ ജന്തുഭിഃ .. 3,3.30 ..

സചേതനാഃ പ്രലീയന്തേ ക്ഷേത്രജ്ഞാധിഷ്ഠിതാ ഗുണാഃ .
സർഗേ ച പ്രതിസർഗേ ച സംസാരേ ചൈവ ജന്തവഃ .. 3,3.31 ..

സംയുജ്യന്തേ വിയുജ്യന്തേ കാരണൈഃ സംചരന്തി ച .
രാജസീ താമസീ ചൈവ സാത്ത്വികീ ചൈവ വൃത്തയഃ .. 3,3.32 ..

ഗുണമാത്രാഃ പ്രവർതന്തേ പുരുഷാധിഷ്ഠതാ സ്ത്രിധാ .
ഉർദ്ധ്വദേശാത്മകം സത്ത്വമധോഭാഗാത്മകം തമഃ .. 3,3.33 ..

തയോഃ പ്രവർത്തകം മധ്യേ ഇഹൈവാവർത്തകം രജഃ .
ഇത്യേവം പരിവർതന്തേത്രയശ്ചേതോഗുണാത്മകാഃ .. 3,3.34 ..

ലോകേഷു സർവഭൂതാനാം തന്ന കാര്യം വിജാനതാ .
അവിദ്യാപ്രത്യയാരംഭാ ആരഭ്യന്തേ ഹി മാനവൈഃ .. 3,3.35 ..

ഏതാസ്തു ഗതയസ്തിസ്രഃ ശുഭാത്പാപാത്മികാഃ സ്മൃതാഃ .
തമസോഽഭിഭവാജ്ജന്തുര്യാഥാതഥ്യം ന വിന്ദതി .. 3,3.36 ..

അതത്ത്വദർശനാത്സോഽഥ വിവിധം വധ്യതേ തതഃ .
പ്രാകൃതേന ച ബന്ധേന തഥ്യാവൈകാരികേണ ച .. 3,3.37 ..

ദക്ഷിണാഭിസ്തതീയേന ബദ്ധോഽത്യന്തം വിവർത്തതേ .
ഇത്യേതേ വൈ ത്രയഃ പ്രോക്താ ബന്ധാ ഹ്യജ്ഞാനഹേതുകാഃ .. 3,3.38 ..

അനിത്യേ നിത്യസംജ്ഞാ ച ദുഃഖേ ച സുഖദർശനമ് .
അസ്വേ സ്വമിതി ച ജ്ഞാനമശുചൗ ശുചിനിശ്ചയഃ .. 3,3.39 ..

യേഷാമേതേ മനോദോഷാ ജ്ഞാനദോഷാ വിപര്യയാത് .
രാഗദ്വേഷനിവൃത്തിശ്ച തജ്ജ്ഞാനം സമുദാഹൃതമ് .. 3,3.40 ..

അജ്ഞാനം തമസോ മൂരം കർമദ്വയഫലം രജഃ .
കർമ ജസ്തു പുനർദേഹോ മഹാദുഃഖം പ്രവർത്തതേ .. 3,3.41 ..

ശ്രോത്രജാ നേത്രജാ ചൈവ ത്വഗ്ജിഹ്വാഘ്രാണജാ തഥാ .
പുനർഭവകരീ ദുഃഖാത്കർമണാ ജായതേ തൃഷാ .. 3,3.42 ..

സതൃഷ്ണോഽഭിഹിതോ ബാലഃ സ്വകൃതൈഃ കർമണഃ ഫലൈഃ .
തൈലവീഡകവജ്ജീവസ്തത്രൈവ പരിവർത്തതേ .. 3,3.43 ..

തസ്മാന്മൂലമനർഥാനാമജ്ഞാന മുപദിശ്യതേ .
തം ശത്രുമവധാര്യൈകം ജ്ഞാനേ യത്നം സമാചരേത് .. 3,3.44 ..

ജ്ഞാനാദ്ധി ത്യജതേ സർവം ത്യാഗാദ്ബുദ്ധിർവിരജ്യതേ .
വൈരാഗ്യാച്ഛുധ്യതേ ചാപി ശുദ്ധഃ സത്ത്വേന മുച്യതേ .. 3,3.45 ..

അത ഊർദ്ധ്വം പ്രവക്ഷ്യാമി രാഗം ഭൂതാപഹാരിണമ് .
അഭിഷ്വങ്ഗായ യോഗഃ സ്യാദ്വിഷയേഷ്വവശാത്മനഃ .. 3,3.46 ..

അനിഷ്ടമിഷ്ടമപ്രീതിപ്രീതിതാപവിഷാദനമ് .
ദുഃഖലാഭേ ന താപശ്ച സുഖാനുസ്മരണം തഥാ .. 3,3.47 ..

ഇത്യേഷ വൈഷയോ രാഗഃ സംഭൂത്യാഃ കാരണം സ്മൃതഃ .
ബ്രഹ്മാദൗ സ്ഥാവരാന്തേ വൈ സംസാരേഹ്യാദിഭൗതികേ .. 3,3.48 ..

അജ്ഞാനപൂർവകം തസ്മാദജ്ഞാനം തു വിവർജയേത് .
യസ്യ ചാർഷേ ന പ്രമാണം ശിഷ്ടാചാരം തഥൈവ ച .. 3,3.49 ..

വർണാശ്രമവിരുദ്ധോ യഃ ശിഷ്ടശാസ്ത്രവിരോധകഃ .
ഏഷ മാർഗോ ഹി നിരയേ തിര്യഗ്യോനൗ ച കാരണമ് .. 3,3.50 ..

തിര്യഗ്യോ നിഗതം ചൈവ കാരണം തത്രരുച്യതേ .
ത്രിവിധോ യാതനാസ്ഥാനേ തിര്യഗ്യോനൗ ച ഷഡ്വിധേ .. 3,3.51 ..

കാരണേ വിഷയേ ചൈവ പ്രതിഘാതസ്തു സർവശഃ .
അനൈശ്വര്യം തു തത്സർവം പ്രതിഘാതാത്മകം സ്മൃതമ് .. 3,3.52 ..

ഇത്യേഷാ താമസീ വൃത്തിർഭൂതാദീനാം ചതുർവിധാ .
സത്ത്വസ്ഥമാത്രകം ചിത്തം യഥാസത്ത്വം പ്രദർശനാത് .. 3,3.53 ..

തത്ത്വാനാം ച യഥാതത്ത്വം ദൃഷ്ട്വാ വൈ തത്ത്വദർശനാത് .
സത്ത്വക്ഷേത്രജ്ഞനാനാത്വമേതന്നാനാർഥദർശനമ് .. 3,3.54 ..

നാനാത്വദർശനം ജ്ഞാനം ജ്ഞാനാദ്വൈ യോഗ ഉച്യതേ .
തേന ബദ്ധസ്യ വൈ ബന്ധോ മോക്ഷോ മുക്തസ്യ തേന ച .. 3,3.55 ..

സംസാരേ വിനിവൃത്തേ തു മുക്തോ ലിങ്ഗേന മുച്യതേ .
നിഃസംബന്ധോ ഹ്യചൈതന്യഃ സ്വാത്മന്യേവാവതിഷ്ഠതേ .. 3,3.56 ..

സ്വാത്മന്യവസ്ഥിതശ്ചാപി വിരൂപാഖ്യേന ലിഖ്യതേ .
ഇത്യേതല്ലക്ഷണം പ്രോക്തം സമാസാജ്ജ്ഞാന മോക്ഷയോഃ .. 3,3.57 ..

സ ചാപി ത്രിവിധഃ പ്രോക്തോ മോക്ഷോ വൈ തത്ത്വദർശിഭിഃ .
പൂർവം വിയോഗോ ജ്ഞാനേന ദ്വിതീയേ രാഗസംക്ഷയാത് .. 3,3.58 ..

തൃഷ്ണാക്ഷ യാത്തൃതീയസ്തു വ്യാഖ്യാതം മോക്ഷകാരണമ് .
ലിങ്ഗാഭാവാത്തു കൈവല്യം കൈവല്യാത്തു നിരഞ്ജനമ് .. 3,3.59 ..

നിരഞ്ജനത്വാച്ഛുദ്ധസ്തു നിതാന്യോ നൈവ വിദ്യതേ .
അത ഊർദ്ധ്വം പ്രവക്ഷ്യാമി വൈരാഗ്യം ദോഷദർശനാത് .. 3,3.60 ..

ദിവ്യേ ച മാനുഷേ ചൈവ വിഷയേ പഞ്ചലക്ഷണേ .
അപ്രദ്വേഷോഽനഭിഷ്വങ്ഗഃ കർത്തവ്യോ ദോഷദർശനാത് .. 3,3.61 ..

തപപ്രീതിവിഷാദാനാം കാര്യം തു പരിവർജനമ് .
ഏവം വൈരാഗ്യമാസ്ഥായ ശരീരീ നിർമമോ ഭവേത് .. 3,3.62 ..

ബു
അനിത്യമശിവം ദുഃഖമിതി വുദ്ധ്യാനുചിന്ത്യ ച .
വിശുദ്ധം കാര്യകരണം സത്ത്വസ്യാതിനിഷൈവയാ .. 3,3.63 ..

പരിപക്വകഷായോ ഹി കൃത്സ്നാന്ദോഷാൻപ്രപശ്യതി .
തതഃ പ്രയാണകാലേ ഹി ദോഷൈർനൈമിത്തികൈസ്തഥാ .. 3,3.64 ..

ഊഷ്മാ പ്രകുപിതഃ കായേ തീവ്രവായുസമീരിതഃ .
സ ശരീരമുപാശ്രിത്യ കൃത്സ്നാന്ദോഷാന്രുണദ്ധി വൈ .. 3,3.65 ..

പ്രാണക്ഥാനാനി ഭിന്ദൻഹി ഛിന്ദന്മർമാണ്യതീത്യ ച .
ശൈത്യാത്പ്രകുപിതോ വായുരൂർദ്ധ്വം തൂത്ക്രമതേ തതഃ .. 3,3.66 ..

സ ചായം സർവഭൂതാനാം പ്രാണസ്ഥാനേഷ്വവസ്ഥിതഃ .
സമാസാത്സംവൃതേ ജ്ഞാനേ സംച്യുത്തേഷു ച കർമസു .. 3,3.67 ..

സ ജീവോ നാഭ്യധിഷ്ഠാനഃ കർമഭിഃ സ്വൈഃ പുരാകൃതൈഃ .
അഷ്ടാങ്ഗപ്രണവൃത്തിം വൈ സ വിച്യാവയതേ പുനഃ .. 3,3.68 ..

ശരീരം പ്രജഹൻസോഽഥ്തേ നിരുച്ഛ്വാസസ്തതോ ഭവേത് .
ഏവം പ്രാണൈഃ പരിത്യക്തോ മൃത ഇത്യഭിധീയതേ .. 3,3.69 ..

യഥേഹ ലോകേ സ്വപ്നേ തം നീയമാനമിതസ്തതഃ .
രഞ്ജനം തദ്വിധേയസ്യ തേ താന്യോ ന ച വിദ്യതേ .. 3,3.70 ..

നൃഷ്ണാക്ഷയസ്തൃതീയസ്തു വ്യാഖ്യാതം മോക്ഷലക്ഷണമ് .
ശബ്ദാദ്യേ വിഷയേ ദോഷദൃഷ്ടിർവൈ പഞ്ചലക്ഷണേ .. 3,3.71 ..

അപ്രദ്വേഷോഽനഭിഷ്വങ്ഗഃ പ്രീതിതാപവിവർജനമ് .
വൈരാഗ്യകാരണം ഹ്യേതേ പ്രകൃതീനാം ലയസ്യ ച .. 3,3.72 ..

അഷ്ടൗ പ്രകൃതയോ ജ്ഞേയാഃ പൂർവോക്താ വൈ യഥാക്രമമ് .
അവ്യക്താദ്യാസ്തു വിജ്ഞേയാ ഭൂതാന്താഃ പ്രകൃതേർഭവാഃ .. 3,3.73 ..

വർണാശ്രമാചാരയുക്തഃ ശിഷ്ടഃ ശാസ്ത്രാവിരോധനഃ .
വർണാശ്രമാണാം ധർമോഽയം ദേവസ്ഥാനേഷു കാരണമ് .. 3,3.74 ..

ബ്രഹ്മാദീനി പിശാചാന്താന്യഷ്ടൗ സ്ഥാനാനി ദേവതാ .
ഐശ്വര്യമാണിമാദ്യം ഹി കാരണം ഹ്യഷ്ടലക്ഷണമ് .. 3,3.75 ..

നിമിത്തമപ്രതീഘാതേ ദൃഷ്ടേ ശബ്ദാദിലക്ഷണേ .
അഷ്ടാവേതാനി രൂപാണി പ്രാകൃതാനി യഥാക്രമമ് .. 3,3.76 ..

ക്ഷേത്രജ്ഞേഷ്വനുസജ്ജന്തേ ഗുണമാത്രാത്മകാനി തു .
പ്രാവൃട്കാലേ പൃഥഗ്മേഘം പശ്യന്തീവ സചക്ഷുഷഃ .. 3,3.77 ..

പശ്യന്ത്യേവം വിധാഃ സിദ്ധാ ജീവം ദിവ്യേന ചക്ഷുഷാ .
ഖാദതശ്ചാന്നപാനാനി യോനീഃ പ്രവിശതസ്തഥാ .. 3,3.78 ..

തിര്യഗൂർധ്വമധസ്താച്ച ധാവതോഽപി യഥാക്രമമ് .
ജീവഃ പ്രാണസ്തഥാ ലിങ്ഗം കരണം ച ചതുഷ്ടയമ് .. 3,3.79 ..

പര്യായവാചകൈഃ ശബ്ദൈരേകാർഥൈഃ സോഽഭിലഷ്യതേ .
വ്യക്താവ്യക്തപ്രമാണോഽയം സ വൈ ഭുങ്ക്തേ തു കൃത്സ്നശഃ .. 3,3.80 ..

അവ്യക്താനുഗ്രഹാന്തം ച ക്ഷേത്രജ്ഞാധിഷ്ഠിതം ച യത് .
ഏവം ജ്ഞാത്വാ ശുചിർഭൂത്വാ ജ്ഞാനാദ്വൈ വിപ്രമുച്യതേ .. 3,3.81 ..

നഷ്ടം ചൈവ യഥാ തത്ത്വം തത്ത്വാനാം തത്ത്വദർശനേ .
യഥേഷ്ടം പരിനിര്യാതി ഭിന്നേ ദേഹേ സുനിർവൃതേ .. 3,3.82 ..

ഭിദ്യതേ കരണം ചാപി ഹ്യവ്യക്തജ്ഞാനിനസ്തതഃ .
മുക്തോ ഗുണശരീരേണ പ്രണാദ്യേന തു സർവശഃ .. 3,3.83 ..

നാന്യച്ഛരീരമാദത്തേ ദഗ്ധേ വീജേ യഥാങ്കുരഃ .
ജ്ഞാനീ ച സർവസംസാരാവിജ്ഞശാരീരമാനസഃ .. 3,3.84 ..

ജ്ഞാനാച്ചതുർദ്ദശാബുദ്ധഃ പ്രകൃതിസ്ഥോ നിവർതതേ .
പ്രകൃതിം സത്യമിത്യാഹുർവികാരോഽനൃതമുച്യതേ .. 3,3.85 ..

അസദ്ഭാവോഽന്യതം ജ്ഞേയം സദ്ഭാവഃ സത്യ മുച്യതേ .
അനാമരൂപം ക്ഷേത്രജ്ഞനാമരൂപം പ്രചക്ഷതേ .. 3,3.86 ..

യസ്മാത്ക്ഷേത്രം വിജാനാതി തത്മാത്ക്ഷേത്രജ്ഞ ഉച്യതേ .
ക്ഷേത്രം പ്രത്യയതേ യസ്മാത്ക്ഷേത്രജ്ഞഃ ശുഭ ഉച്യതേ .. 3,3.87 ..

ക്ഷേത്രജ്ഞഃ സ്മര്യതേ തസ്മാത്ക്ഷേത്രം തജ്ജ്ഞൈർവിഭാഷ്യതേ .
ക്ഷേത്രം ത്വത്പ്രത്യയം ദൃഷ്ടം ക്ഷേത്രജ്ഞഃ പ്രത്യയഃ സദാ .. 3,3.88 ..

ക്ഷപണാത്കാരണാച്ചൈവ ക്ഷതത്രാണാത്തഥൈവ ച .
ഭോജ്യത്വവിഷയത്വാച്ച ക്ഷേത്രം ക്ഷേത്രവിദോ വിദുഃ .. 3,3.89 ..

മഹദാദ്യം വിശേഷാന്തം സർവൈരൂപ്യം വിലക്ഷണമ് .
വികാരലക്ഷണം തദ്വൈ സോഽക്ഷരഃ ക്ഷരമേതി ച .. 3,3.90 ..

തമേവാനുവികാരം തു യസ്മാദ്വൈ ക്ഷരതേ പുനഃ .
തസ്മാച്ച കാരണാച്ചൈവ ജ്ഞരമിത്യഭിധീയതേ .. 3,3.91 ..

സംസാരേ നരകേഭ്യശ്ച ത്രായതേ പുരുഷം ച യത് .
ദുഃഖത്രാണാത്പുനശ്ചാപി ക്ഷേത്രമിത്യഭിധീയതേ .. 3,3.92 ..

സുഖദുഃഖമഹംഭാവാദ്ഭോജ്യമിത്യഭിധീയതേ .
അചേതനത്വാദ്വിഷയസ്തദ്വിധർമാ വിഭുഃ സ്മൃതഃ .. 3,3.93 ..

ന ക്ഷീയതേ ന ക്ഷരതി വികാരപ്രസൃതം തു തത് .
അക്ഷരം തേന വാപ്യുക്തമ ക്ഷീണത്വാത്തഥൈവ ച .. 3,3.94 ..

യസ്മാത്പൂര്യനുശേതേ ച തസ്മാത്പുരുഷ ഉച്യതേ .
പുരപ്രത്യയികോ യസ്മാത്പുരുഷേത്യഭിധീയതേ .. 3,3.95 ..

പുരുഷം കഥയസ്വാഥ കഥിതോഽജ്ഞൈർവിഭാഷ്യതേ .
ശുദ്ധോ നിരഞ്ജനാഭാസോ ജ്ഞാതാ ജ്ഞാനവിവർജിതഃ .. 3,3.96 ..

അസ്തിനാസ്തീതി സോഽന്യോ വാ ബദ്ധോ മുക്തോ ഗതഃസ്ഥിതഃ .
നൈർഹേതുകാത്ത്വനിർദേശ്യാദഹസ്തസ്മിന്ന വിദ്യതേ .. 3,3.97 ..

ശുദ്ധത്വാന്ന തു ദൃശ്യോ വൈ ദ്രഷ്ട്യത്വാത്സമദർശനഃ .
ആത്മപ്രത്യയകാരിത്വാദന്യൂനം വാപ്യഹേതുകമ് .. 3,3.98 ..

ഭാവഗ്രാഹ്യമനുമാനാച്ചിന്തയന്ന പ്രമുഹ്യതേ .
യദാ പശ്യതി ജ്ഞാതാരം ശാന്താർഥം ദർശനാത്മകമ് .. 3,3.99 ..

ദൃശ്യാദൃശ്യേഷു നിർദേശ്യം തദാ തദ്ദുർദ്ധരം വരമ് .
വിജ്ഞാതാ ന ച ദൃശ്യേത വ്യഥക്ഷേത്വനേഹ സർവശഃ .. 3,3.100 ..

സ്വേനാത്മനാ തഥാത്മാനം കാരണാത്മാ നിയച്ഛതി .
പ്രകൃതൗ കാരണേ തത്ര സ്വാത്മന്യേവോപതിഷ്ഠതി .. 3,3.101 ..

അസ്തിനാസ്തീതി സോഽന്യോ വാ ഇഹാമുത്രേതി വാ പുനഃ .
ഏകത്വം വാ പൃഥക്ത്വം വാ ക്ഷേത്രജ്ഞഃ പുരുഷോഽപി വാ .. 3,3.102 ..

ആത്മാ വാ സ നിരാത്മാ വാ ചേതനോഽചേതനോഽപി വാ .
കർത്താ വാ സോഽപ്യകർത്താ വാ ഭോക്താ വാ ഭോജ്യമേവ ച .. 3,3.103 ..

യദ്ഗത്വാ ന നിവർത്തന്തേ ക്ഷേത്രജ്ഞം തു നിരഞ്ജനമ് .
അവാച്യം തദനാഖ്യാനാദഗ്രാഹ്യം വാദഹേതുഭിഃ .. 3,3.104 ..

അപ്രതർക്യമചിന്ത്യത്വാദവാ യേത്വാച്ച സർവശഃ .
നാലപ്യ വചസാ തത്ത്വമപ്രാപ്യ മനസാ സഹ .. 3,3.105 ..

ക്ഷേത്രജ്ഞേ നിർഗുണേ ശുദ്ധേ ശാന്തേ ക്ഷീണേ നിരഞ്ജനേ .
വ്യപേതസുഖദുഃഖേ ച നിരുദ്ധേ ശാന്തിമാഗതേ .. 3,3.106 ..

നിരാത്മകേ പുനസ്തസ്മിന്വാച്യാവാച്യം ന വിദ്യതേ .
ഏതൗ സംഹാരവിസ്താരൗ വ്യക്താവ്യക്തൗ തതഃ പുനഃ .. 3,3.107 ..

സൃജ്യതേ ഗ്രസതേ ചൈവ വ്യക്തൗ പര്യവതിഷ്ഠതേ .
ക്ഷേത്രജ്ഞാധിഷ്ഠിതം സർവം പുനഃ സർഗേ പ്രവർത്തതേ .. 3,3.108 ..

അധിഷ്ഠാനം പ്രപദ്യേത തസ്യാന്തേ ബുദ്ധിപൂർവകമ് .
സാധർമ്യവൈധർമ്യകൃതഃ സംയോഗോ വിദിതസ്തയോഃ .
അനാദിമാംശ്ച സംയോഗോ മഹാപുരുഷജഃ സ്മൃതഃ .. 3,3.109 ..

യാവച്ച സർഗപ്രതി സർഗകാലസ്താവജ്ജഗത്തിഷ്ഠതി സംനിരുധ്യ .
പൂർവം ഹി തസ്യൈവ ച ബുദ്ധിപൂർവം പ്രവർത്തതേ തത്പുരുഷാർഥമേവ .. 3,3.110 ..

ഏഷാ നിസർഗപ്രതിസർഗപൂർവാ പ്രാധാനികീ ചേശ്വരകാരിതാ വാ .
അനാദ്യനന്താ ഹ്യഭിമാനപൂർവകം വിത്രാസയന്തീ ജഗദ്ഭ്യുപൈതി .. 3,3.111 ..

ഇത്യേഷ പ്രാകൃതഃ സർഗസ്തൃതീയോ ഹേതുലക്ഷണഃ .
ഉക്തോ ഹ്യസ്മിംസ്തദാത്യന്തം കാലം ജ്ഞാത്വാ പ്രമുച്യതേ .. 3,3.112 ..

ഇത്യേഷ പ്രതിസർഗോ വസ്ത്രിവിധഃ കീർത്തിതോ മയാ .
വിസ്തരേണാനുപൂർവ്യാച ഭൂയഃ കിം വർത്തയാമ്യഹമ് .. 3,3.113 ..

ഇതി ശ്രീ ബ്രഹ്മാണ്ഡേ മഹാപുരാണേ വായുപ്രോക്തേ ഉത്തരഭാഗേ ചതുർഥ ഉപസംഹാരപാദേ പ്രതിസർഗോ നാമ തൃതീയോഽധ്യായഃ

"https://sa.wikisource.org/w/index.php?title=ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണമ്/ഉത്തരഭാഗഃ/അധ്യായഃ_3&oldid=48541" ഇത്യസ്മാദ് പ്രതിപ്രാപ്തമ്